

Установа адукацыі
«Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Рэктар установы адукацыі
«Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Еўфрасінні Полацкай»

 Ю.Я. Раманоўскі

«30» 06 2023 г.

Рэгістрацыйны № УД- 311/23 /уч.

МОДУЛЬ «МОВА І КУЛЬТУРА МАЎЛЕННЯ»

БЕЛАРУСКАЯ МОВА І КУЛЬТУРА МАЎЛЕННЯ

Вучэбная праграма ўстановы адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
6-05-0231-03 «Лінгвістычнае забеспячэнне міжкультурнай
камунікацыі (з указаннем моў)»

2023 г.

Вучэбная праграма складзена на падставе вучэбнага плана ўстановы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай» для спецыяльнасці 6-05-0231-03 «Лінгвістычнае забеспячэнне міжкультурнай камунікацыі (з указаннем моў)», рэгістрацыйны №07-23/уч ГФ ад 04.04.2023.

СКЛАДАЛЬНІК:

Т.Р. Багарадава, дацэнт кафедры сусветнай літаратуры і замежных моў установы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай», кандыдат філалагічных навук

РЭЦЕНЗЕНТЫ:

Н.В. Даўгяла, загадчык кафедры тэхналогіі і метадкі выкладання, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

Т.П. Слесарава, загадчык кафедры беларускай і рускай філалогіі ўстановы адукацыі «Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава», кандыдат філалагічных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДЛЯ ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай сусветнай літаратуры і замежных моў установы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»
(пратакол № 9 ад «09» 06 2023 г.)

Метадычнай камісіяй гуманітарнага факультэта ўстановы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»
(пратакол № 10 ад «27» 06 2023 г.)

Навукова-метадычным саветам ўстановы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»
(пратакол № 6 ад «30» 06 2023 г.)

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Беларуская мова (культура маўлення) – вучэбная дысцыпліна, якая дапамагае студэнтам далучыцца да багаццяў нацыянальнай культуры, сфарміраваць камунікатыўна развітую асобу, здольную наладжваць зносіны на роднай мове ў прафесійнай сферы, перакладаць і рэфэрыраваць прафесійна арыентаваныя навуковыя тэксты, весці дзелавую дакументацыю, выступаць з навуковымі паведамленнямі і публічнымі прамовамі і інш.

Агульныя патрабаванні да фарміравання кампетэнцыі студэнта ў працэсе вывучэння дысцыпліны вызначаюцца прынцыпамі

- гуманізацыі як прыярытэтным прынцыпам адукацыі, якія забяспечваюць асобна-арыентаваны характар адукацыйнага працэсу і творчую самарэалізацыю выпускніка;
- фундаменталізацыі, якія спрыяюць арыентацыі зместу дысцыплін сацыяльна-гуманітарнага цыкла на выяўленне сутнасных асноў і сувязей паміж разнастайнымі працэсамі навакольнага свету, прыродазнаўча- навуковым і гуманітарным веданнем;
- кампетэнтнаснага падыходу як вызначальным сістэму патрабаванняў да арганізацыі адукацыйнага працэсу, накіраваных на павышэнне ролі самастойнай працы студэнтаў, мадэлюе сацыяльна-прафесійныя праблемы і шляхі іх вырашэння, якая забяспечвае фарміраванне ў выпускнікоў здольнасці дзейнічаць у зменлівых жыццёвых абставінах;
- сацыяльна-асобаснай падрыхтоўкі, якія забяспечваюць фарміраванне ў студэнтаў сацыяльна-асобаснай кампетэнтнасці, заснаванай на адзінстве набытых гуманітарных ведаў і ўменняў, эмацыянальна- каштоўнасных адносін і сацыяльна-творчага вопыту з улікам інтарэсаў, патрэбаў і магчымасцей навучэнцаў;
- міждысцыплінарнасці і інтэгратыўнасці сацыяльна-гуманітарнай адукацыі, рэалізацыя якога забяспечвае цэласнасць вывучэння гуманітарных ведаў і іх узаемасувязь з сацыяльным кантэкстам будучай прафесійнай дзейнасці выпускніка.

АСНОЎНАЯ МЭТА ВЫКЛАДАННЯ ДЫСЦЫПЛІНЫ – выпрацоўка, замацаванне практычных уменняў і навыкаў граматычнага карыстання вуснай і пісьмовай мовай, развіццё моўна-эстэтычнага густу студэнтаў, звязанага з чысцінёй і правільнасцю мовы, пашырэнне і ўзбагачэнне прафесійнага лексічнага запasu будучых спецыялістаў, выпрацоўка ўмення пактычнага карыстання тэрміналогіяй і прафесійнай лексікай па абранай спецыяльнасці.

ЗАДАЧЫ ВЫВУЧЭННЯ ДЫСЦЫПЛІНЫ

–сфарміраваць у студэнтаў разуменне неабходнасці ведаць і карыстацца беларускай мовай у прафесійнай дзейнасці;

–даць студэнтам неабходную сістэму ведаў аб лексічным складзе, тэрміналогіі і маўленчай культуры;

–дапамагчы студэнтам усвядоміць месца беларускай мовы ў развіцці культуры і духоўным адраджэнні нацыі;

–садзейнічаць падрыхтоўцы высокаадукаваных, творчых і крытычна думачых спецыялістаў, здольных вырашаць складаныя моўна-сацыяльныя праблемы бытавання беларускай мовы ва ўмовах дзяржаўнага білінгвізму.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен:
ведаць:

- ролю мовы і маўлення ў працэсе сацыяльных зносін;
- функцыі беларускай мовы ў славянскай і еўрапейскай супольнасці народаў і моў;
- сістэму лексічных, граматычных і стылістычных сродкаў беларускай мовы;
- пэўны набор прафесійнай лексікі;
- тэрміналагічныя слоўнікі і даведнікі па адпаведных сферах навукова- прафесійнай

дзеінасці;

умець:

— адэкватна ўспрымаць прафесійныя тэксты і навуковую галіновую інфармацыю;

— перакладаць, анатаваць і рэферыраваць прафесійна арыентаваныя тэксты;

— выконваць тэсты і тэставыя заданні, якія садзейнічаюць замацаванню вучэбнага матэрыялу;

валодаць:

— моўнай сітуацыяй у Рэспубліцы Беларусь на сучасным этапе;

— навывкамі пісьмовага афармлення дзелавой камунікацыі на беларускай мове;

— эфектыўнымі прыёмамі моўных паводзін у розных сітуацыях прафесійных і дзелавых зносін.

Студэнт павінен набыць наступную базавую прафесійную кампетэнцыю:

БПК-1. Валодаць культурай вуснага і пісьмовага маўлення пры ажыццяўленні камунікацыі на дзяржаўных мовах у прафесійнай дзейнасці.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі – дзённая.

У адпаведнасці з вучэбным планам установы адукацыі па спецыяльнасці на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны адводзіцца:

усяго вучэбных гадзін – 108, з іх 44 гадзіны аўдыторных заняткаў (лекцыі – 10 гадзін, практычныя заняткі – 34 гадзіны), самастойная праца студэнтаў – 64 гадзіны. Працаёмкасць – 3 з.е.

Вучэбная дысцыпліна вывучаецца ў 1 семестры.

Форма прамежкавай атэстацыі – экзамен.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Модуль 1. Беларуская мова і яе месца ў сістэме агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцей.

Тэма 1. Беларуская мова і яе месца ў сістэме агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцей.

Уводзіны ў дысцыпліну «Беларуская мова (прафесійная лексіка)». Месца курса ў сістэме сацыяльна-гуманітарных навук, яго сувязь з іншымі дысцыплінамі (гісторыяй літаратурнай мовы, лексікалогіяй, стылістыкай і культурай маўлення).

Мова і соцыум. Функцыі мовы ў грамадстве. Паходжанне беларускай мовы і асноўныя этапы яе развіцця. Старабеларуская літаратурная мова XIV–XVI стст. Дзяржаўны статус беларускай мовы ў Вялікім княстве Літоўскім. Новая (сучасная) беларуская мова XIX – пачатку XX стст. Развіццё і функцыянаванне беларускай літаратурнай мовы ў XX – пачатку XXI стст.

Тэма 2. Сучасная беларуская мова.

Беларуская мова – форма нацыянальнай культуры беларусаў. Беларуская нацыянальная мова і яе формы. Сацыяльна-палітычныя ўмовы функцыянавання беларускай мовы на сучасным этапе. Дзяржаўная мова і дзяржаўнае двухмоўе (праблема беларуска-рускай інтэрферэнцыі. Закон Рэспублікі Беларусь «Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь»).

Модуль 2. Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы.

Тэма 1. Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы.

Лексікалогія як прадмет. Лексічнае значэнне слова. Тыпы лексічных значэнняў. Лексічная сістэма беларускай мовы.

Паняцці «тэрмін», «тэрміналагічная сістэма», «тэрміналогія». Галіновыя тэрміналагічныя сістэмы. Узаемасувязь тэрміналагічнай і агульнаўжывальнай лексікі (тэрміналагізацыя і дэтэрміналагізацыя). Асаблівасці тэрмінаўтварэння. Тэрміны, запазычаныя з іншых моў, іх асваенне беларускай мовай.

Крыніцы фарміравання беларускай тэрміналогіі. Беларуская навуковая тэрміналогія на сучасным этапе.

Тэма 2. Дыферэнцыяцыя лексікі беларускай мовы.

Лексіка спрадвечна беларуская і запазычаная. Змены ў лексічнай сістэме беларускай мовы: актыўная і пасіўная лексіка. Агульнаўжывальная лексіка і лексіка абмежаванага выкарыстання. Спецыяльная лексіка як частка лексічнай сістэмы сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Адрозненне тэрміналагічнай і прафесійнай лексікі.

Тэма 3. Прафесійная лексіка.

Прафесійная лексіка (адміністрацыйнае кіраванне, дзяржава і грамадства, дзяржава і права, маркетынг і менеджмент). Лексічныя, фразеалагічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці навуковых тэкстаў. Лексічны практыкум (пераклад прафесійных тэкстаў).

Тэма 4. Лексікаграфія.

Прадмет і задачы лексікаграфіі. Тыпы слоўнікаў. Тэрміналагічныя слоўнікі і даведнікі, іх роля і месца ў лексікаграфічнай сістэме беларускай мовы. Сістэма падачы тэрмінаў у тлумачальных і перакладных слоўніках, у слоўніках іншамовных слоў.

1. З гісторыі беларускай навуковай тэрміналогіі.
2. Тэрміналагічная лексікаграфія 20–30-х і 90-х гадоў XX ст. (рэфераты студэнтаў).

Модуль 3. Асаблівасці суіснавання беларускай і рускай моў у розных гістарычных перыядах.

Тэма 1. Функцыянаванне беларускай мовы ва ўмовах білінгвізму.

Паняцце білінгвізму. Моўная інтэрферэнцыя як вынік білінгвізму. Віды інтэрферэнцыі.

Сінтаксічныя асаблівасці беларускай літаратурнай мовы. Адметнасць структурна-словазлучэнняў у беларускай і рускай мовах. Каардынацыя дзейніка і выказніка ў сказе.

Тэма 2. Арфаэпічныя і марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы і прычыны іх парушэння. Асаблівасці беларускага літаратурнага вымаўлення ў параўнанні з рускім.

Назоўнік. Несупадзенне ў родзе, ліку, скланенні. Асаблівасці скланення прозвішчаў, імёнаў, географічных назваў. Прыметнік. Утварэнне і ўжыванне формаў ступеняў параўнання якасных прыметнікаў. Выкарыстанне эля-тыўных формаў у беларускай і рускай мовах. Прыналежныя прыметнікі, іх утварэнне. Займеннікі. Асаблівасці ўжывання асабовых, азначальных, адмоўных і няпэўных займеннікаў. Лічэбнік. Скланенне лічэбнікаў і асаблівасці іх ужывання з назоўнікамі.

Тэма 3. Арфаграфічныя і марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы (працяг вывучэння).

Дзеяслоў. Спецыфіка спражэння. Ужыванне суфіксаў дзеясловаў. Дзее-прыметнік і дзеепрыслоўе як формы дзеяслова. Асаблівасці і утварэння і ўжывання ў беларускай мове. Спосабы перадачы дзеепрыметнікаў у складзе тэрміналагічных словазлучэнняў пры перакладзе на беларускую мову. Прыслоўе. Асаблівасці ўтварэння і ўжывання формаў ступеней параўнання ў адрозненне ад рускай мовы.

Модуль 4. Стылістыка і культура мовы.

Тэма 1. Функцыянальныя стылі маўлення.

Паняцце функцыянальнага стылю. Класіфікацыя функцыянальных стыляў. Навуковы стыль і яго асноўныя падстылі (уласна навуковы (акадэмічны), навукова-папулярны, вучэбна-навуковы і інш.). Функцыі навуковага стылю і яго адметныя лексічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці. Афіцыйна-справавы стыль і яго асноўныя падстылі (канцылярскі, юрыдычны, дыпламатычны). Функцыі афіцыйна-справовага стылю і яго характэрныя асаблівасці. Публіцыстычны стыль і яго асноўныя асаблівасці. Узаемапра-нікненне стыляў.

Тэма 2. Навуковы стыль.

Асноўныя рысы навуковага стылю. Моўныя сродкі навуковага стылю. Паняцце аб прадмове навук: матэматыкі, эканомікі, права, медыцыны і г.д. Рэальны слоўнік кожнай прадмовы. Выкарыстанне невербальных сродкаў (табліцы, графікі, схемы).

Кампазіцыя пісьмовага навуковага тэксту і вуснага выступлення, іх афармленне. Абзац як структурная адзінка тэксту. Цытаты і спасылкі, ях афармленне.

Тэма 3. Сістэма жанраў навуковай літаратуры.

Жанравая разнастайнасць навуковага стылю (артыкул, даклад, рэферат, анатацыя, тэзісы, рэзюме і інш.).

Прынцыпы разгортвання інфармацыі ў навуковым тэксце. Выдзяленне асноўнай і дадатковай інфармацыі.

Кампазіцыйная і лінгвістычная арганізацыя анатацыі, рэферата. Віды анатацый. Складанне анатацый тэкстаў па спецыяльнасці па вызначаных мадэлях (дзе?; аналізуецца што?; адзначаецца што?; падкрэсліваецца што?).

Жанр рэзюме і яго асаблівасці.

Тыповыя лексіка-сінтаксічныя канструкцыі рэфератаў, тэзісаў. Лексіка-граматычныя мадэлі выражэння ацэнкі зместу працы, мовы, стылю; афармленне вывадаў, высноў.

Практыкум: напісанне анатацыі, рэферата, рэзюме.

Тэма 4. Афіцыйна-справавы стыль.

Асноўныя рысы афіцыйна-справавога стылю. Моўныя сродкі афіцыйна-справавога стылю. Кампазіцыя афіцыйна-справавых тэкстаў. Загалолак і іншыя рэквізіты як элементы тэксту службовага дакумента. Роля клішыраваных выразаў у арганізацыі тэксту службовых дакументаў.

Тэма 5. Афіцыйна-справавыя дакументы.

Віды афіцыйна-справавых тэкстаў (заява, даверанасць, аўтабіяграфія, дакладная запіска, тлумачальная запіска, кантракт, справавыя лісты і інш.). Групы афіцыйна-справавых дакументаў (асабістыя, распарадчыя, адміністрацыйна-арганізацыйныя, інфармацыйна-даведачныя, справавыя лісты, фінансавыя і ўліковыя дакументы), іх кампазіцыйнае і моўнае афармленне. Віды запісу тэкстаў: лінейны запіс, трафарэт, анкета, табліца, тэкст-аналаг. Правілы афармлення дакумента. Выкарыстанне скарачэнняў у тэкстах дакументаў. Паняцце рэквізіта, фармуляра, бланка.

Спосабы выкладання матэрыялу ў дакуменце: канстатацыя, паведамленне, апісанне. Патрабаванні да іх. Суразмернасць частак дакумента. Рубрыкацыя: абзацы, намараванне, загалюўкі, падзагалюўкі. Практыкум па скаданні афіцыйных папер.

Модуль 5. Культура прафесійнага маўлення.

Тэма 1. Мова і маўленне.

Мова і маўленне. Віды, тыпы і адзінкі маўлення. Маўленне – маўленчая дзейнасць – агульная культура чалавека. Прафесійна арыентаванае маўленне.

Паняцце культуры маўлення. Асноўныя камунікатыўныя якасці маўлення: правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, чысціня і багацце (разнастайнасць) маўлення, дарэчнасць, вобразнасць.

Тэма 2. Дакладнасць выказвання і моўныя нормы.

Правільнасць маўлення і моўныя нормы (лексічныя, арфаэпічныя, акцэнталагічныя, словаўтваральныя, марфалагічныя, сінтаксічныя і г.д.). Тыповыя маўленчыя памылкі іх прычыны, спосабы выпраўлення. Роля СМІ і мастацкай літаратуры ў фарміраванні стэрэатыпаў паводзін, культуры. Тэхніка і выразнасць маўлення (голас і маўленчае дыханне, дыкцыя, інтанацыя і інш.).

Узаемадзеянне вербальных і невербальных (жэсты, міміка, рухі) сродкаў маўленчай дзейнасці.

Падрыхтоўка да публічнага выступлення. Асноўныя якасці – паказчыкі паспяховага выступлення.

Тэма 3. Маўленчы этыкет і культура зносін (дыскусія).

Этыкет маўлення. Культура дыскусійна-палемічнага маўлення. Спрэчка-дыскусія-палеміка-дыспут-дэбаты, іх паняцце і характарыстыка. Віды і прымы спрэчкі. Выкарыстанне ацэначных моўных сродкаў у спрэчцы.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ДЫСЦЫПЛІНЫ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА І КУЛЬТУРА МАЎЛЕННЯ»

Форма атрымання адукацыі – дзённая

Нумар модуля (раздзела), тэмы, заняткаў	Назва модуля (раздзела), тэмаў, пералік вывучаемых пытанняў	Колькасць аўдыторных гадзін				Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Лабараторныя заняткі	Кіруемая самастойная работа студэнта		
1.1.	Беларуская мова і яе месца ў сістэме агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцей	2				6, 17	Вуснае апытанне
	Практычныя заняткі: “Беларуская мова і яе месца ў сістэме агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцей” 1. Уводзіны ў дысцыпліну «Беларуская мова (прафесійная лексіка)». 2. Мова і соцыум. 3. Функцыі мовы ў грамадстве. Паходжанне беларускай мовы і асноўныя этапы яе развіцця.		2			6, 17	Вуснае апытанне
1.2	Сучасная беларуская мова	2				13, 17	Пісьмовае апытанне

	<p>Практычныя заняткі; “Сучасная беларуская мова”</p> <p>1. Беларуская мова – форма нацыянальнай культуры беларусаў.</p> <p>2. Сацыяльна-палітычныя ўмовы функцыянавання беларускай мовы на сучасным этапе.</p>		2			13, 17	Пісьмовае апытанне
2.1	Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы	2				6, 12, 13	Вуснае апытанне
	<p>Практычныя заняткі: “Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы”</p> <p>1. Тыпы лексічных значэнняў.</p> <p>2. Паняці «тэрмін», «тэрміналагічная сістэма», «тэрміналогія».</p> <p>Асаблівасці тэрмінаўтварэння, іх крыніцы.</p>		2			6, 12, 13	Вуснае апытанне
2.2	<p>Практычныя заняткі “Дыферэнцыяцыя лексікі беларускай мовы”</p> <p>1. Лексіка спрадвечна беларуская і запазычаная.</p> <p>2. Агульнаўжывальная лексіка і лексіка абмежаванага выкарыстання, актыўная і пасіўная лексіка.</p>		2			6, 13	Самастойная работа (праца з прафесійнымі тэкстамі)
2.3	<p>Практычныя заняткі: “Прафесійная лексіка”</p> <p>1. Спецыяльная лексіка як частка лексічнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы.</p> <p>2. Лексічныя, фразеалагічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці навуковых тэкстаў.</p>		2			3, 12, 13, 16	Вуснае апытанне Пераклад прафесійных тэкстаў*

2.4	Практычныя заняткі “Лексікаграфія” 1. Тыпы слоўнікаў. 2. Тэрміналагічныя слоўнікі і даведнікі. 3. Сістэма падачы тэрмінаў у слоўніках.		2			6, 14	Складанне студэнтамі прафесіянальных слоўнікаў Рэфераты*
-----	---	--	---	--	--	-------	---

3.1	Практычныя заняткі: “Функцыянаванне беларускай мовы ваўмовах білінгвізму” 1. Паняцце білінгвізму. 2. Моўная інтэрферэнцыя як вынік білінгвізму, віды інтэрферэнцыі.		2			1, 6, 9	Пісьмовае апытанне
3.2	Арфаэпічныя і марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы	2				6, 11 10, 14	Вуснае апытанне
	Практычныя заняткі: “Арфаэпічныя і марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы” 1. Арфаэпічныя нормы і прычыны іх парушэння. 2. Назоўнік. Асаблівасці скланення прозвішчаў, імёнаў і геаграфічных назваў. 3. Скланенне займеннікаў, лічэбнікаў; асаблівасці іх ужывання.		2			6, 11 10, 14	Вуснае апытанне
3.3	Практычныя заняткі: “Арфаграфічныя і марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы (працяг вывучэння)” 1. Спецыфіка спражэння дзеясловаў. 2. Дзеепрыметнік і дзеепрыслоўе, асаблівасці іх утварэння і ўжывання ў мове.		2			6, 11 , 18 , 10 , 14	Вуснае апытанне Пераклад*
4.1	Функцыянальныя стылі маўлення	2				20	Вуснае апытанне
	Практычныя зв'язкі: “Функцыянальныя стылі маўлення” 1. Класіфікацыя функцыянальных стыляў. 2. Навуковы стыль і яго асноўныя падстылі.		2			20	Вуснае апытанне

	Практычныя заняткі: “Афіцыйна-справавы стыль і яго асноўныя падстылі”. Стыль мастацкай літаратуры.		2			20	Вуснае апытанне
4.2	Практычныя заняткі: “Навуковы стыль” 1. Асноўныя рысы і моўныя сродкі навуковага стылю. 2. Кампазіцыя пісьмовага навуковага тэксту і		2			6, 20	Вуснае апытанне Пераклад навуковага тэксту*

	вуснага выступлення, іх афармлення.						
4.3	<p>Практычныя заняткі: “Сістэма жанраў навуковай літаратуры”</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жанравая разнастайнасць навуковага стылю. 2. Прынцыпы разгортвання інфармацыі ў навуковым тэксце. 3. Кампазіцыйная і лінгвістычная арганізацыя анатацыі, рэферата, артыкула, рэзюме і г.д. 		2			3, 10, 14	Напісанне анатацыі, рэферата, рэзюме *
4.4	<p>Практычныя заняткі: “Афіцыйна-справавы стыль”</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Асноўныя рысы і моўныя сродкі афіцыйна-справовага стылю. 2. Кампазіцыя афіцыйна-справавых тэкстаў. 3. Віды афіцыйна-справавых тэкстаў. 4. Групы афіцыйна-справавых дакументаў 		2			3, 10, 20	Пераклад на беларускую мову афіцыйна-справавых тэкстаў
5.1	<p>Практычныя заняткі: “Мова і маўленне”</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Віды, тыпы і адзінкі маўлення. 2. Прафесійна арыентаванае маўленне. 3. Асноўныя камунікатыўныя якасці маўлення. 		2			1, 9, 14	Вуснае апытанне
5.2.	<p>Практычныя заняткі: “Дакладнасць выказвання і моўныя нормы”</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Правільнасць выказвання і моўныя нормы. <p>Тыповыя маўленчыя памылкі, іх прычыны, спосабы выпраўлення.</p>		2			1, 9, 13, 9, 12	Праслухоўванне і аналіз навуковых паведамленняў і публічных прамой студэнтаў*

5.3	Практычныя заняткі: “Маўленчы этыкет і культура маўлення(дыскусія)” 1. Што ўключае ў сябе паняцце «моўны этыкет»? 2. Вашы меркаванні пра культуру ў грамадстве, культуру свайго асяроддзя, сваю культуру? 3. Які стыль кіраўніка для вас прыемлімы: дырэктыўны (аўтарытарны)? дэмакратычны (калегіяльны)? ліберальны (анархічны)? і інш.		2			8	Дыскусія
	УСЯГО:	10	34				

***Мерапрыемствы бягучага кантролю**

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная

1. Беларуская мова (прафесійная лексіка) : вучэб.-метаад. дапам. для студ. БНТУ : у 4 ч. Ч. 2 : Навуковы тэкст: структура, жанры, моўнае афармленне / Л. А. Гіруцкая [и др.] ; М-ва адукацыі РБ, Бел. Нац. тэхн. ун-т, каф. бел. і рус. моў ; пад рэд. Л. А. Гіруцкай. - Мінск : БНТУ, 2006. - 151 с.

2. Беларуская мова (прафесійная лексіка) : вучэб.-метаад. дапаможнік для студ. БНТУ : у 4 ч. Ч. 3 : Лексікалогія і лексікаграфія. Беларуская навуковая тэрміналогія / М-ва адукацыі РБ, Бел. Нац. тэхн. ун-т, каф. бел. і рус. моў ; пад рэд. Л. А. Гіруцкай. - Мінск : БНТУ, 2008. - 139 с.

3. Ляшчынская, В. А. Студэнту аб мове: прафесійная лексіка / В.А. Ляшчынская. – Мінск, 2003

4. Пятрова, Н. Я. Беларуская мова. Прафесійная лексіка : метадыч дапаможнік для студ. Міжнар. ін-та дыстанцыйнай адукацыі БНТУ / Н. Я. Пятрова, Г. В. Цеплікава ; Мін-ва адукацыі РБ, Бел. нац. тэхн. ўн-т. - Мінск : БНТУ, 2011. - 57, [1] с.

Рэпазіторыі установы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт»

5. Беларуская мова (прафесійная лексіка): вуч.-метаад. комплекс для студэнтаў нефілалагічных спецыяльнасцей / С. А. Вялюга, А. І. Зянько. – Наваполацк : ПДУ, 2011. – 264 с. // Электронная бібліятэка УА «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт» - Электронны рэсурс <http://elib.psu.by:8080/handle/123456789/13575>.

Дадатковая

1. Беларуская мова, інтэрнет і камп'ютэр : матэрыялы круглага стала міжнар. сімпозіума "Разнастайнасць моў і культур у кантэксце глабалізацыі" (20 мая 2002 г., г. Мінск) / Таварыства бал. мовы імя Ф. Скарыны ; склад. С. Кручкоў. - Мінск : БелСаЭС Чарнобыль, 2002. - 66, [2] с. : іл.

2. Буракова, М. У. Анамастыка, тэрміналогія і фразеалогія : вучэбна-метадычны дапаможнік / М. У. Буракова, В. А. Ляшчынская ; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, установа адукацыі "Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны". - Мінск : РІВШ, 2011. - 165 с. - Бібліягр. : с. 128-132. - Рэкамендавана вучэбна-метадычным аб'яднаннем па гуманітарнай адукацыі ў якасці вучэбна-метадычнага дапаможніка для студэнтаў нефілалагічных спецыяльнасцей вышэйшых навучальных устаноў па вучэбнай дысцыпліне "Беларуская мова (прафесійная лексіка)".

3. Куліковіч, У. І. Правілы сучаснай беларускай арфаграфіі : Вучэбны дапаможнік / У. І. Куліковіч. - Мінск : Новое знанне, 2011. - 222 с.

4. Ляшчынская, В. А. Беларуская мова. Тэрміналагічная лексіка: вучэбны дапаможнік / В.А. Ляшчынская. – Мінск, 2001.

5. Ляшчынская, В. А. Сучасная беларуская мова: фразеалогія : вучэбны дапаможнік / В. А. Ляшчынская ; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, установа адукацыі "Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны". - Мінск : РІВШ, 2010. - 229 с. - Библиогр. : с. 168-177. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі РБ у якасці вучэбнага дапаможніка для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў па філалагічных спецыяльнасцях.

6. Маршэўская, В. В. Беларуская мова. Прафесійная лексіка для юрыстаў і эканамістаў : вучэбны дапаможнік / В. В. Маршэўская, А. С. Садоўская. - Мінск : РІВШ, 2020. - 231 с. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па юрыдычных і эканамічных спецыяльнасцях.

7. Руденко Е. Н. Белорусский язык. Профессиональная лексика : учеб. пособие для студ. вузов / Е. Н. Руденко, А. А. Кожина, Е. Г. Задворная. - Мн. : ТетраСистемс, 2005. - 381 с.

Слоўнікі

1. Арашонкава, Г. У. Кароткі слоўнік беларускай мовы. Правапіс. Вымаўленне. Націск. Словазмяненне. Словаўжыванне / Г. У. Арашонкава, В. П. Лемцогова. – Мінск, 1994.
2. Беларуская энцыклапедыя: у 18 т. – Мінск, 1996–2004.
3. Булька, А. М. Слоўнік іншамоўных слоў: у 2 т. / А. М. Булька. – Мінск, 1999.
4. Геаграфічныя паняцці і тэрміны: энцыклапедычны даведнік / рэдкал.: М. М. Курловіч і інш. . – Мінск, 1993.
5. Граматычны слоўнік дзеяслова. – Мінск, 2007.
6. Мысліцелі і асветнікі Беларусі: энцыклапедычны даведнік / Б. І. Сачанка (гал. рэд.) і інш. . – Мінск. 1995.
7. Руска-беларускі слоўнік: у 3 т. – Мінск, 1995.
8. Слоўнік беларускай мовы. Арфаграфія. Арфаэпія. Акцэнтауацыя. Словазмяненне / пад рэд. М. В. Бірылы. – Мінск, 1987.
9. Социологическая энциклопедия / под. общ. ред. А. Н. Данилова. – Минск, 2003.
10. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы: у 5 т. – Мінск, 1977–1984.
11. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы. – Мінск, 2005.
12. Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі: у 5 т. – Мінск, 1984–1987.
13. Энцыклапедыя прыроды Беларусі: у 5 т. – Мінск, 1983–1986.
14. Этнаграфія Беларусі. – Мінск, 1989.
15. Юрыдычны энцыклапедычны слоўнік. – Мінск, 1992.

Муж Цыркула 8.18

Інтэрнэт-рэсурсы:

- <http://belazar.info/>
- <http://dict.scask.ru/>
- <https://translate.google.com/?hl=be>
- <https://translate.yandex.ru/>
- <https://www.skarnik.by/>
- <http://www.slounik.org/>

ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ ДЛЯ ПРАВЯДЗЕННЯ ЭКЗАМЕНА

1. Агульная характарыстыка функцыянальных стыляў. Вызначэнне падстылю і жанру.
2. Стылістычная, эмацыянальна-экспрэсіўная і функцыянальна-стылістычная афарбоўка слова.
3. Стылістычныя нормы і тыпы стылістычных памылак.
4. Афіцыйна-справавы стыль, яго падстылі і жанры.
5. Лексічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя рысы афіцыйна-справавога стылю.
6. Навуковы стыль, яго падстылі і жанры.
7. Лексічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці навуковага стылю.
8. Публіцыстычны стыль, яго падстылі і жанры.
9. Лексічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці публіцыстычнага стылю.
10. Гутарковы стыль, яго лексічныя і граматычныя адметнасці.
11. Марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці гутарковага стылю.
12. Стыль мастацкай літаратуры, яго падстылі. Асаблівасці стылізацыі.
13. Лексічныя, марфалагічныя, граматычныя і сінтаксічныя асаблівасці мастацкага стылю
14. Сродкі стварэння выразнасці і вобразна выяўленчыя сродкі стылю мастацкай літаратуры.
15. Канфесійны стыль, яго падстылі і моўныя асаблівасці.
16. Правільнасць маўлення. Арфаэпічныя моўныя нормы.
17. Акцэнтныя моўныя нормы.
18. Арфаграфічныя моўныя нормы.
19. Словаўтваральныя моўныя нормы.
20. Лексічныя моўныя нормы.
21. Фразеалагічныя моўныя нормы.
22. Марфалагічныя моўныя нормы ў сістэме назоўніка і прыметніка.
23. Марфалагічныя моўныя нормы ў сістэме лічэбніка і займенніка.
24. Марфалагічныя моўныя нормы ў сістэме дзеяслова, дзеепрыметніка і дзеепрыслоўя.
25. Сінтаксічныя моўныя нормы.
26. Пунктуацыйныя моўныя нормы.
27. Дакладнасць маўлення. Лінгвістычныя ўмовы яе забеспячэння.
28. Лагічнасць маўлення і сродкі яе забеспячэння.
29. Чысціня маўлення і асноўныя сродкі яе забеспячэння. Асаблівасці ўжывання жарганізмаў.
30. Дарэчнасць маўлення і яе кампаненты.
31. Багацце і сцісласць маўлення.
32. Выразнасць маўлення. Крыніцы маўленчай вобразнасці.

**АРГАНІЗАЦЫЯ САМАСТОЙНАЙ ПРАЦЫ
СТУДЭНТАЎ**

Змест самастойнай працы студэнтаў
(дзённая форма атрымання вышэйшай адукацыі)

Від самастойнай працы	Тэматычны змест і выкарыстаныя крыніцы	Колькасць гадзін
	Модуль 1. Беларуская мова і яе месца ў сістэме агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцей.	
Паглыбленае вывучэнне тэмы 2.	<p align="center">Сучасная беларуская мова.</p> <p>Складанне канспекта-прэзентацыі па тэме “Сацыяльна- палітычныя ўмовы функцыянавання беларускай мовы на сучасным этапе”.</p> <p>Літаратура: да ўсіх тэм асноўная літаратура -- Беларуская мова (прафесійная лексіка): вуч.-метад. комплекс для студэнтаў нефілалагічных спецыяльнасцей / С. А. Вялюга, А. І. Зянько. – Наваполацк : ПДУ, 2011. – 264 с. // Электронная бібліятэка УА «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт» - Электронны рэсурс http://elib.psu.by:8080/handle/123456789/13575</p>	4
	Модуль 2. Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы	
Паглыбленае вывучэнне тэмы 2.	<p>Дыферэнцыяцыя лексікі беларускай мовы. Праца з прафесійнымі тэкстамі – лексічны аналіз слоў.</p>	4
Паглыбленае вывучэнне тэмы 2	<p>Спецыяльная лексіка. Пераклад сказаў са сферы інфарматыкі на беларускую мову. Праца з электроннымі перакладчыкамі (Google translate, Yandex-перакладчык, Belazar).</p>	2
Паглыбленае вывучэнне тэмы 2	<p>Тэрміналогія як вядучы складнік прафесійнага маўлення. Складанне тэрміналагічнага слоўніка па спецыяльнасці.</p>	4
Паглыбленае вывучэнне тэмы 2	<p>Спосабы і сродкі ўтварэння тэрмінаў розных галін дзейнасці. Складанне тлумачальнага слоўніка прафесійнай лексікі.</p>	4
Паглыбленае вывучэнне тэмы 2	<p>Гісторыя і сучаснасць беларускай тэрміналогіі і тэрмінаграфіі. Вывучэнне тэрміналагічнай базы матэматыкі на беларускіх рэсурсах (slounik.org).</p>	2
Паглыбленае вывучэнне тэмы 4.	<p>Лексікаграфія. - Складанне тлумачальнага слоўніка прафесіянальнай лексікі.</p>	2

	Модуль 3. Асаблівасці суіснавання беларускай і рускай моў у розных гістарычных перыядах	
Паглыбленае вывучэнне тэмы 2.	Арфаэпічныя і марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы. Аналіз памылак, якія дапускаюцца людзьмі ў час карыстання беларускай мовай.	4
Паглыбленае вывучэнне тэмы 3	Арфаграфічныя і марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы (працяг вывучэння). Аналіз і пераклад прафесійнай лексікі і тэкстаў	4
	Модуль 4. Стылістыка і культура мовы	
Паглыбленае вывучэнне тэмы тэмы 4.	Афіцыйна-справавы стыль. Пераклад на беларускую мову афіцыйна-справавых тэкстаў.	2
Паглыбленае вывучэнне тэмы тэмы 4.	Прыемы рэдагавання навуковага тэксту. Анатацыя. Напісанне анатацыі.	4
Паглыбленае вывучэнне тэмы тэмы 4.	Кампазіцыйна-структурная арганізацыя тэкста навуковага стылю. Аналіз структуры навуковага тэксту.	4
Паглыбленае вывучэнне тэмы тэмы 4.	Жанры навуковай літаратуры. Курсавая работа: структура, моўная спецыфіка.	2
Паглыбленае вывучэнне тэмы тэмы 5.	Афіцыйна-справавыя дакументы. Афіцыйна-справавы стыль. Скаданне афіцыйных папер.	4
	Модуль 5. Культура прафесійнага маўлення	
Паглыбленае вывучэнне тэмы тэмы 1.	Мова і маўленне. Аналіз стылёвых асаблівасцей тэкстаў, адпаведнасць маўленчым сітуацыям.	4
Паглыбленае вывучэнне тэмы тэмы 2.	Дакладнасць выказвання і моўныя нормы. Аналіз навуковых паведамленняў і публічных прамоў студэнтаў.	2
Паглыбленае вывучэнне тэмы тэмы 3.	Маўленчы этыкет і культура зносін. Падрыхтоўка да дыскусіі.	4
Падрыхтоўка да кантрольнай работы №1.	Модуль 2. Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы. Падрыхтоўка да лексічнага практыкуму (пераклад прафесійных тэкстаў).	4

<p>Падрыхтоўка да кантрольнай работы №2.</p>	<p>Модуль 3. Асаблівасці суіснавання беларускай і рускай моў у розныя гістарычныя перыяды. Сістэма жанраў навуковай літаратуры. Падрыхтоўка да практыкуму: напісанне анатацыі, рэферата, рэзюме (на выбар).</p>	<p>4</p>
	<p>Усяго гадзін</p>	<p>64</p>

КАНТРОЛЬ ЯКАСЦІ ЗАСВАЕННЯ ВЕДАЎ

Дыягностыка кампетэнцый студэнтаў ажыццяўляецца падчас выступу студэнтаў на практычных занятках, правядзення тэстаў па асобных раздзелах вучэбнай дысцыпліны, вуснага апытання падчас практычных заняткаў, абароны рэфератаў, здачы экзамена.

У рамках рэйтынгавай сістэмы паспяховасць студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне ацэньваецца з дапамогай мерапрыемстваў бягучага кантролю, якія праводзяцца на працягу семестра. Мерапрыемствы бягучага кантролю праводзяцца ў час аўдыторных заняткаў. Адзнакі, атрыманыя студэнтам у ходзе бягучага кантролю, выстаўляюцца па дзесяцібальнай шкале і фіксуюцца ў журнале выкладчыка. Для студэнта, які прапусціў мерапрыемства бягучага кантролю па ўважлівай прычыне, кафедрай устанаўліваюцца дадатковыя тэрміны. Студэнтам, якія прапусцілі мерапрыемства бягучага кантролю без уважлівай прычыны, выстаўляецца 0 (нуль) балаў за гэце мерапрыемства.

Вынік бягучага кантролю за семестр ацэньваецца адзнакай у балах па дзесяцібальнай шкале і выводзіцца зыходзячы з адзнак, выстаўленых выкладчыкам (выкладчыкамі) падчас правядзення мерапрыемстваў бягучага кантролю на працягу семестра. Дадзеная адзнака таксама ўлічвае вынікі ўдзелу студэнта ў навукова-практычных мерапрыемствах, вучэбна-даследчай, навукова-даследчай працы студэнтаў (канферэнцыях, семінарах, алімпіядах, конкурсах, навуковых гуртках і г.д.) па профілю дысцыпліны і можа быць павышана да 10 балаў пры дасягненні значных вынікаў у гэтай працы.

Пры правядзенні міжсесійнай атэстацыі ў адпаведнасці з графікам навучальнага працэсу ў рэйтынгавую (атэстацыйную) ведамасць уносіцца бягучая адзнака па дзесяцібальнай шкале, выведзеная па выніках мерапрыемстваў бягучага кантролю, праведзеных з пачатку семестра да моманту атэстацыі.

Пры правядзенні прамежкавай атэстацыі адзнака за экзамен выстаўляецца адпаведна выведзенай формуле з улікам вагавага каэфіцыента 0,5, улічваюцца вынікі дзвюх семестровых атэстацый і адзнака, атрыманая на экзамене.

Станоўчай з'яўляецца адзнака не ніжэй за 4 балы.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБнай
ПРАГРАМЫ З ІНШЫМІ ДЫСЦЫПЛІНАМІ
СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ

Назва дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму (з указаннем даты і нумару пратакола)
Гісторыя беларускай дзяржаўнасці	Кафедра сусветнай літаратуры і замежных моў	НЕМ	

Загадчык кафедры
сусветнай літаратуры і замежных моў
к.ф.н., дацэнт

Е. У. Лушнеўская